

Політико-правові засади трансформації партійної системи України

У монографії представлено основні наукові підходи до дослідження партійних систем. Проаналізовано особливості основних етапів еволюції політичних партій.

Розкрито зміст інституціоналізації партійних систем у ході демократичної консолідації та визначено її основні характеристики. Розглянуто еволюцію ідеологічного спектра партійної системи України. Показано взаємовплив виборчої та партійної систем в Україні.

Детально проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід державної підтримки діяльності політичних партій, визначено основні переваги та недоліки вітчизняної моделі. Проаналізовано діяльність парламентської коаліції з точки зору її ефективності та впливу на стабілізацію партійної системи України. Розкрито питання конституційно-правової відповідальності політичних партій на сучасному етапі.

Для науковців, політиків, державних і партійних діячів, органів публічної влади та громадських організацій, викладачів і студентів вищих навчальних закладів, широкого загалу читачів, які цікавляться питаннями політичного життя та державотворення в Україні.

УДК 324+329+342.8
ББК 66.3(4Укр)
П 50

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України
(протокол № 12 від 8 грудня 2016 року)

Рецензенти:

О.В. Скрипнюк – доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України

О.В. Бабкіна – доктор політичних наук, професор,
академік УАПН

**Політико-правові засади трансформації партійної системи
П 50 України:** Монографія / Кресіна І.О. (керівник авт. кол.); Горба-
тенко В.П., Коваленко А.А., Лойко Л.І., Матвієнко А.С., Вітман К.М.,
Батанова Н.М., Кукуруз О.В., Стойко О.М., Ходаківський М.Д.,
Явір В.А., Якименко Ю.В., Мироненко В.П., Тарасюк В.М. / За ред.
І.О. Кресіної. – Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН
України, 2016. 510 с.

ISBN 978-966-02-8138-7

У монографії представлено основні наукові підходи до досліджен-
ня партійних систем. Проаналізовано особливості основних етапів
еволюції політичних партій. Розкрито зміст інституціоналізації парт-
ійних систем у ході демократичної консолідації та визначено її
основні характеристики. Розглянуто еволюцію ідеологічного спектра
партійної системи України. Показано взаємовплив виборчої та парт-
ійної систем в Україні. Детально проаналізовано зарубіжний та віт-
чизняний досвід державної підтримки діяльності політичних партій,
визначено основні переваги та недоліки вітчизняної моделі.
Проаналізовано діяльність парламентської коаліції з точки зору її
ефективності та впливу на стабілізацію партійної системи України.
Розкрито питання конституційно-правової відповідальності політич-
них партій на сучасному етапі.

Для науковців, політиків, державних і партійних діячів, органів
публічної влади та громадських організацій, викладачів і студентів
вищих навчальних закладів, широкого загалу читачів, які цікавляться
питаннями політичного життя та державотворення в Україні.

УДК 324+329+342.8
ББК 66.3(4Укр)

ISBN 978-966-02-8138-7

© Автори, 2016

Зміст

Вступ	5
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження партійних систем	8
1.1. Еволюція політичних партій у сучасному світі	8
1.2. Наукові підходи до дослідження партійних систем	19
1.3. Чинники формування та еволюції партійних систем ...	23
1.4. Особливості дослідження партійних систем посткомуністичних країн	35
1.5. Основні підходи до вимірювання змін партійних систем	47
Розділ 2. Інституціоналізація партійної системи та становлення демократичних інститутів	57
2.1. Політичні партії у процесах демократичної консолідації	57
2.2. Основні характеристики інституціоналізованої партійної системи	65
Розділ 3. Еволюція ідеологічного спектра партійної системи в Україні	102
3.1. Класифікація партійних систем за ідеологічним критерієм	102
3.2. Особливості функціонування правих та лівих політичних сил в умовах трансформації партійної системи України	135
3.3. Феномен партій національних меншин та етнорегіональних партій	155
Розділ 4. Вплив виборчої системи на становлення партійної системи в Україні	174
4.1. Основні наукові підходи до аналізу впливу виборчої системи на формування і діяльність політичних партій	174

4.2. Взаємозв'язок виборчих систем та етапів розвитку партійної системи в Україні (кількісні показники)	190
4.3. Форми діяльності політичних партій в українському парламенті, зумовлені типом виборчої системи та формою правління	202
4.4. Вплив політичних партій на створення виборчого законодавства та вибір виборчої системи	224
Розділ 5. Фінансування політичних партій: зарубіжний досвід і Україна	240
Розділ 6. Парламентська коаліція як чинник інституціоналізації партійної системи: світовий досвід і Україна	338
6.1. Парламентська коаліція як предмет політико-правових досліджень	341
6.2. Політико-правові засади створення парламентських коаліцій	371
6.3. Передвиборчі коаліції: передумови та наслідки створення	376
6.4. Правові засади формування парламентської коаліції у Верховній Раді України	395
6.5. Особливості коаліційних угод 2006-2014 рр. в Україні	403
6.6. Шляхи вдосконалення політико-правового статусу парламентської коаліції в Україні	416
Розділ 7. Конституційно-правова відповідальність політичних партій в Україні	427
7.1. Загальна характеристика конституційно-правової відповідальності	427
7.2. Конституційно-правова відповідальність політичних партій: вітчизняний та зарубіжний досвід	446
Висновки	475
Додатки	485

Вступ

Стабільне функціонування партійної системи є невід'ємною складовою політичної демократії, запорукою ефективного управління соціально-політичними, економічними процесами у державі, запобіжником проявів авторитарних тенденцій у молодих демократіях. За останнє десятиліття в Україні відбулася низка подій, які могли б сприяти інституціоналізації партійної системи, перетворенню політичних партій на справжніх посередників між громадянським суспільством та органами державної влади і відповідно зміцненню демократичних інститутів. Це насамперед спроба запровадження пропорційної виборчої системи на виборах до Верховної Ради України в 2006 році; у зв'язку з реалізацією конституційної реформи – формування коаліції депутатських фракцій у парламенті з партій-переможців, які спільно з урядом несуть перед виборцями політичну відповідальність за стан справ у державі. Значний потенціал радикальних змін у партійному ландшафті продемонстрували Помаранчева революція та Революція Гідності.

Проте цей потенціал сповна не використаний у розвитку політичної системи, функціонуванні її підсистем, зокрема партійної, в утвердженні демократичних засад суспільного розвитку.

Тому нині констатуємо надзвичайно низький рівень довіри до політичних партій, які у свідомості громадян радше асоціюються з владою, ніж з інститутами громадянського суспільства. Це значною мірою пов'язано з розмитістю ідеологічних засад партійних програм, популістським характером партійно-політичної діяльності, домінуванням групових інтересів при розробці та здійсненні державної політики,

[Перейти на сайт →](#)